

MEMO / 2 iunie 2015

Forme grave de exploatare prin muncă: migrația forței de muncă în cadrul sau către UE

1. Ce înseamnă formă gravă de exploatare prin muncă?

A lucra în fiecare zi a săptămânii pe un salariu plătit la intervale neregulate sau deloc, a locui în condiții incomode, sub standard, izolat de restul comunității, sau a lucra fără contract, precum și a fi amenințat permanent cu expulzarea, toate acestea reprezintă exemple de forme grave de exploatare prin muncă. Oficial, „formele grave de exploatare prin muncă” se referă la toate formele de exploatare prin muncă care se încadrează la fapte penale, conform legislației din Statul Membru în care are loc exploatarea. Deși dreptul penal în cadrul UE tratează doar anumite forme de exploatare prin muncă, articolul 5 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene interzice sclavia sau munca forțată, iar articolul 31 prevede că toți lucrătorii au dreptul la condiții de muncă „echitabile și corecte”.

2. Cine sunt victimele formelor grave de exploatare prin muncă în UE?

Victimele exploatării prin muncă sunt lucrătorii care sunt supuși unor condiții de lucru care intră în sfera dreptului penal aferent țării în care se desfășoară. De cele mai multe ori, victimele exploatării prin muncă lucrează izolat, pe teren, în gospodării sau pe șantiere de construcții. La finalul perioadei lor de angajare, victimele părăsesc deseori țara în care au lucrat și parcursul lor devine apoi greu de urmărit. Cu toate acestea, specialiști care lucrează cu victime ale formelor grave de exploatare prin muncă au capacitatea de a descrie experiențele victimelor, iar câțiva dintre acești experți și-au împărtășit cunoștințele și experiența în cadrul unor interviuri cu FRA (Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene), luând parte la discuții pe grupuri țintă sau prin intermediul unor studii de caz.

3. A identificat FRA numărul de victime al formelor grave de exploatare prin muncă în UE?

Natura infrațiunii de exploatare prin muncă face dificilă determinarea numărului de victime. Acest lucru se datorează atât faptului că definițiile privind exploatarea prin muncă diferă între statele membre UE, deoarece măsurile luate pentru a combate exploatarea prin muncă diferă, cât și fenomenului larg răspândit al subraportării. Dovezile colectate de FRA indică, pentru statele membre UE în care definiția exploatării prin muncă este mai dezvoltată și în care au loc mai multe inspecții, că numărul de victime identificate și de sentințe este mai mare decât în țările cu definiții mai restrictive. Încercările de a cuantifica exploatarea prin muncă trebuie tratate cu o atenție sporită, în contextul estimării oferite de Organizația Internațională a Muncii (ILO), potrivit căreia „la nivel mondial, aproximativ trei persoane din 1 000 au fost la un moment dat supuse unui regim de muncă forțată”, de-a lungul unei perioade de 10 ani, între 2002 și 2011. Pentru a evalua mai bine dimensiunea cantitativă a exploatării prin muncă, cercetările FRA au identificat un număr de sectoare cu un grad mare de risc, în care lucrătorii au riscuri mai mari de a fi supuși exploatării, cum ar fi agricultura, silvicultura, pescuitul, construcțiile, serviciile de cazare și alimentație publică, activitățile casnice și anumite forme de producție.

4. Cine este supus riscului de a deveni victima unei forme grave de exploatare prin muncă în UE?

Există o serie de factori de risc care determină o vulnerabilitate deosebită a lucrătorilor la exploatare. Aceștia pot fi clasificați după cum urmează:

- Factori de risc asociați cadrului legal și instituțional al țării în care are loc raportul de muncă, cum ar fi deficiențele în investigații sau lipsa de monitorizare a condițiilor de muncă
- Factori de risc în legătură cu situația personală a lucrătorilor, cum ar fi necunoașterea limbii oficiale din țara în care lucrează, un nivel scăzut de educație, sau experiența traiului într-o sărăcie extremă în țara de origine.
- Factori de risc la locul de muncă, cum ar fi munca într-un sector economic predispus la exploatarea prin muncă, sau în cadrul unui raport de muncă ce prezintă pericole
- Factori de risc generați de angajatori, cum ar fi situațiile în care aceștia nu pun la dispoziție un contract scris într-o limbă pe care lucrătorul o poate înțelege, nu informează lucrătorii referitor la drepturile pe care le au, sau măresc gradul de dependență al lucrătorilor (oferind cazare, transport, sau angajarea altor membri ai familiei).

5. Care este rolul instituțiilor UE și al statelor membre dacă se produc cazuri de exploatare gravă prin muncă?

Statele membre ale UE au obligația de a realiza obligațiile de diligență necesare. Acest lucru înseamnă că, în cazul în care lucrătorii dintr-o altă țară se confruntă cu un risc real de a fi exploatați într-un mod grav, aceștia au dreptul de a beneficia de măsurile de protecție adoptate de autoritățile competente. Statele membre au îndatoriri care decurg din legislația UE, în ceea ce privește efectuarea de inspecții care au scopul de a identifica cazurile de exploatare prin muncă, de a proteja victimele, de a stabili mecanisme de recurs și de a se asigura că vinovații sunt aduși în fața justiției.

6. Care este elementul unic al acestei cercetări?

Aceasta este prima cercetare UE care analizează pe larg toate formele de exploatare prin muncă în cazul lucrătorilor care migrează în cadrul sau către UE. Aceasta oferă dovezi conform cărora:

- formele grave de exploatare prin muncă sunt răspândite în cadrul UE într-o serie de domenii (cum ar fi agricultura, construcțiile, industria hotelieră și de alimentație publică, activitățile casnice, producția); cu toate acestea, vinovații continuă să acționeze fără teamă de consecințe.
- consumatorii nu sunt conștienți de faptul că produsele pe care le cumpără pot fi rezultatul exploatării prin muncă, deoarece există un deficit în ceea ce privește standardele sau marcasele cu caracter obligatoriu
- definiții care diferă în ceea ce privește exploatarea prin muncă în legislația statelor membre UE înseamnă că o faptă sancționabilă drept infracțiune într-o anumită țară poate să nu fie așa într-o altă țară.
- De exemplu, în țări ca Bulgaria, Cipru, Grecia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta și Slovenia, legislația referitoare la condițiile de exploatare prin muncă protejează doar cetățenii țărilor terțe aflați în situații neregulate. În aproape toate statele membre ale UE, lucrătorii cu statut de rezident ilegal care provin din state care nu sunt membre ale UE sunt protejați împotriva situațiilor grave de exploatare prin muncă, prin intermediul prevederilor dreptului penal. Cetățenii din UE se bucură de acest nivel de protecție doar în patru state membre (Belgia, Franța, Germania și Țările de Jos).

7. Cum au fost culese datele pentru raport?

S-a folosit atât cercetarea documentară, cât și cea de pe teren: cercetarea documentară cu privire la cadrul legal și instituțional al formelor grave de exploatare a forței de muncă s-a desfășurat în toate cele 28 de state membre, iar anchetele pe teren s-au realizat în 21 de țări, respectiv toate statele membre, exceptând Danemarca, Estonia, Letonia, Luxemburg, România, Slovacia și Suedia (din cauza resurselor limitate). Statele membre au fost selectate astfel încât să se asigure acoperirea diferitelor regiuni geografice, precum și diferite situații economice și cutume juridice. Munca pe teren a cuprins în total 616 interviuri specializate cu diferite categorii profesionale care lucrează în domeniul exploatării prin muncă, precum inspectoratele de muncă, poliția, judecători și reprezentanți ai lucrătorilor și ai angajatorilor, precum și 24 de discuții pe grupuri țintă, care au implicat grupuri mixte alcătuite din diverși specialiști. În plus, în cadrul lucrării realizate pe teren, s-au alcătuit 217 studii de caz cu exemple de cazuri grave de exploatare prin muncă. Acestea s-au bazat pe informații furnizate de experți la nivel de stat membru.

8. Ce măsuri se pot lua pentru a ameliora situația?

- Instituțiile UE și statele membre pot reacționa la factorii de risc identificați prin stabilirea unor mecanisme de prevenire și monitorizare, prin stabilirea unui cadru legal și instituțional pentru a urmări cazurile de exploatare prin muncă, prin verificări la locul de muncă. Acestea pot, de asemenea, asigura accesul victimelor la justiție, prin servicii specializate de asistență, prin furnizarea de informații privind drepturile victimelor, investigații și anchete eficiente și sancțiuni împotriva autorilor exploatării prin muncă.
- Publicul general trebuie să fie conștient de faptul că exploatarea prin muncă reprezintă o realitate și că un climat de toleranță zero ar fi în avantajul tuturor lucrătorilor și al tuturor sectoarelor economiei.
- Sindicatele și organizațiile societății civile ar trebui să le întindă o mână de ajutor lucrătorilor care migrează în cadrul UE sau către UE și să susțină relații transparente de muncă, prin contracte de muncă redactate într-o limbă pe care lucrătorii să o poată înțelege, care să-i oblige pe angajatori să plătească salariile o dată pe lună, și nu la sfârșitul unui proiect sau al unui sezon.
- Consumatorii ar trebui să aibă dreptul să știe dacă este posibil ca produsele pe care le cumpără să fi fost realizate în condiții de exploatare. Certificatele sau marcajele care atestă condiții de lucru echitabile trebuie, astfel, să însoțească produsele și serviciile.
- Companiile ar trebui să aibă obligația de a dezvălui informații referitoare la măsurile de siguranță, pentru a împiedica exploatarea prin muncă; iar un registru public al angajatorilor sau al agenților de recrutare care au fost condamnați pentru exploatare prin muncă ar trebui pus la dispoziția publicului.
- Dreptul victimelor de a fi recunoscute ca victime și de a avea acces la justiție nu trebuie să fie condiționat de statutul de rezident. Victimele trebuie să aibă acces la măsuri de compensare, indiferent de statutul lor de rezident.

9. Cum va utiliza FRA rezultatele anchetei în continuare?

Pentru a înțelege mai bine experiențele și nevoile victimelor, FRA pune bazele unui proiect de monitorizare, în care va lua interviuri lucrătorilor care au fost sau sunt supuși riscului de exploatare prin muncă în UE.

În plus, FRA va promova utilizarea rezultatelor din cercetări în vederea schimbării politicilor. Acest lucru se va realiza în strânsă colaborare cu instituții precum Comisia Europeană, Parlamentul European, Consiliul Europei, Organizația Internațională a Muncii

(OIM), Confederația Internațională a Sindicatelor (ITUC) și Confederația Europeană a Sindicatelor (ETUC), precum și cu alte agenții ale UE, ca Eurofound și Agenția Europeană pentru Sănătate și Securitate în Muncă (EU-OSHA). FRA va lucra îndeaproape și cu statele membre și cu organizațiile societății civile și, de asemenea, va încuraja presa să sensibilizeze opinia publică cu privire la fenomenul formelor grave de exploatare prin muncă în UE.

Pentru informații suplimentare, vă rugăm să contactați biroul de presă al FRA:

E-mail: media@fra.europa.eu / Tel.: +43 1 58030-642